

บทที่ 3

วิวัฒนาการอุตสาหกรรม

การศึกษาวิวัฒนาการอุตสาหกรรมทำให้ทราบรูปแบบพัฒนาการอุตสาหกรรมของประเทศไทยที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จวบจนกระทั่งมีจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม การดำเนินการของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของเมืองระยองซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา และเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ ในด้านการส่งเสริมและติดตามตรวจสอบ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในการศึกษาจึงประกอบด้วยเนื้อหาในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมด้วย

3.1 วิวัฒนาการอุตสาหกรรม

พื้นฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยมีมานานแล้ว นับตั้งแต่คริสต์วรรษที่ 13 ที่ชนชาติไทยรวมกำลังก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย ได้ติดต่อค้าขายกับชนชาติต่างๆ เช่น จีน ชาวสุมาตรา ฟิลิปปินส์ ฯลฯ สินค้าที่มีชื่อเสียงของสุโขทัยและส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศเหล่านี้ ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา (Pottery) ต่อมาเมื่ออาณาจักรอยุธยาเจริญรุ่งเรืองในคริสต์วรรษที่ 14 ได้เกิดชนกลุ่มใหม่ของสังคม คือ กลุ่มช่างฝีมือ (Craftman) ประกอบด้วย ช่างปั้นหม้อ ช่างตีเหล็ก ช่างทำเครื่องประดับ ช่างทำทอง ฯลฯ ซึ่งยังคงประกอบอาชีพสืบเนื่องมาและถือได้ว่าการเกิดขึ้นของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเหล่านี้ เป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมในยุคต้นของประวัติศาสตร์ชาติไทย (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย .2534)

เมื่ออาณาจักรอยุธยาล่มสลายในปี พ.ศ.2310 ได้ก่อตั้งเมืองหลวงใหม่ที่ธนบุรี แต่ตั้งอยู่ได้เพียง 15 ปี ก็ได้ย้ายมาอยู่ที่กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ในรัชสมัยของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว การผลิตในประเทศเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ในครัวเรือน ผลิตสินค้าประเภทเครื่องจักรสาน การปั้นหม้อ การตีเหล็ก การทำน้ำตาล ฯลฯ ต่อมาเมื่อการปกครองประเทศอยู่ในรัชสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2594) พระองค์ทรงติดต่อทางการทูตและเปิดรับวิทยาการสมัยใหม่จากชาติตะวันตก ทำให้กิจการอุตสาหกรรมของประเทศ เช่น โรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้ มีขนาดใหญ่ขึ้น เนื่องจากได้นำเครื่องจักรไอน้ำมาใช้แทนแรงงานคน

พ.ศ.2400 - พ.ศ. 2500 เอกชนเริ่มสนใจเข้ามาดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรม เกิดบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัดในปี พ.ศ. 2459 มีวัตถุประสงค์เพื่อลดการนำเข้าปูนซีเมนต์จากต่างประเทศ , บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด ตั้งในปี พ.ศ. 2473 อุตสาหกรรมกรุงเทพ จำกัด ทำธุรกิจห้องเย็น บริษัทศรีมหาพรตทำอุตสาหกรรมไม้อัด อยู่บางกอกคือกทำการต่อเรือ และภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองรัฐได้ลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยกระทรวงกลาโหมตั้งโรงงานทอผ้าเพื่อใช้ในกิจการทหารปี พ.ศ.2476 - พ.ศ.2477 , รัฐบาลจัดตั้งโรงงานน้ำตาลแห่งแรกที่จังหวัดลำปางปี พ.ศ. 2480 - พ.ศ.2481 และแห่งที่สองที่จังหวัดอุดรดิตถ์ ในปี พ.ศ.2844 และต่อมาในปี พ.ศ.2495 เมื่อจอมพลป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้วางแผนจัดตั้งโรงงานสีข้าว โรงงานน้ำตาล โรงงานทอผ้า โรงงานถลุงดีบุก โรงงานยาง โรงงานกระดาษ โรงงานปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรม ฯลฯ แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการอุตสาหกรรมขึ้นเองทั้งหมด ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนสินค้าอุตสาหกรรมที่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482 - พ.ศ.2488) และปัญหาความตกต่ำของสินค้าเกษตรหลังจากสิ้นสุดสงครามเกาหลี (พ.ศ.2493 - พ.ศ.2499)

พ.ศ.2500 - ปัจจุบัน เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติล้มล้างรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม ในปี พ.ศ.2500 ได้ทำให้รูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมเปลี่ยนจากการที่รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการพัฒนามาเป็นการส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรม มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) กำหนดนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในประเทศ สนับสนุนกิจการเกษตร การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า การประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2505 และแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ทำหน้าที่พิจารณาพื้นที่ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งคณะกรรมการมีมติเห็นควรว่าพื้นที่บริเวณรังสิต จังหวัดปทุมธานี มีความเหมาะสม เนื่องจากยังไม่มีเอกชนเข้าไปจัดตั้งโรงงาน แต่ในระหว่างที่กำลังสรุปว่ารัฐบาลหรือเอกชนควรเป็นผู้จัดวางระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างแรงจูงใจและอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน ปรากฏว่าโรงงานอุตสาหกรรมได้ขยายตัวในย่านรังสิต ปู่เจ้าสัวมิงพราย พระประแดง สมุทรปราการและอ้อมน้อยเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงมีมติเห็นควรให้เร่งดำเนินการจัดหาพื้นที่สำหรับพัฒนาอุตสาหกรรม โดยศึกษารูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ พบว่ารูปแบบที่เหมาะสม คือ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม จึงได้มอบหมายให้กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้ดำเนินการจัดหาพื้นที่สำหรับจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม

โดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้พิจารณาว่า พื้นที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นบริเวณที่เชื่อมโยงวัตถุดิบและแรงงานจากภาค

เหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การขนส่งผลิตภัณฑ์จากนิคมอุตสาหกรรมมายังตลาดใน กรุงเทพมหานครทำได้ทั้งทางถนนและทางน้ำ จึงได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2504 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ.2504 อนุมัติให้กระทรวงอุตสาหกรรมจัดซื้อที่ดินเพื่อจัดตั้งเป็นนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ดังกล่าว แต่โครงการปรับปรุงที่ดินเพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมจำเป็นต้องระงับไว้ชั่วคราว เนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้มีมติยกที่ดิน ประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่สำหรับจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติโอนที่ดินส่วนที่เหลือแลกกับที่ดินของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ตำบลบางชัน เขตบางกะปิ ต่อกับเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกของประเทศไทยจึงเกิดขึ้น ในปี พ.ศ.2512 โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานพัฒนาที่ดิน ถนน ไฟฟ้า น้ำประปาและสาธารณูปโภคที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม

3.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

เมื่อจอมพลถนอม ชนงูรัตน์ ธานินทร์ กำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - พ.ศ.2509) ขึ้นได้กำหนดนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยมอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินการส่งเสริมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนมีงานทำเพิ่มขึ้นเป็นการเพิ่มรายได้และช่วยยกระดับการครองชีพของประชาชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับผังเมืองเพื่อกำหนดย่านอุตสาหกรรม กำหนดเป้าหมายการขยายตัวภาคอุตสาหกรรม มีการขยายตัวอย่างน้อยร้อยละ 11 ต่อปี และมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาอุตสาหกรรมร้อยละ 13.4 ต่อปี (ตีรณ พงศ์เมฆพัฒน์.2533)สนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทในการส่งเสริมดำเนินการด้านอุตสาหกรรม ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากและใช้วัตถุดิบภายในประเทศ ตั้งกำแพงภาษีเพื่อลดการนำเข้า สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ก่อให้เกิดการอพยพของแรงงาน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510 - พ.ศ.2514) รัฐได้เพิ่มการลงทุนในการสร้างบริการพื้นฐานเพื่อสร้างฐานสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต มีการส่งเสริมการลงทุนของเอกชนทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รัฐให้ความช่วยเหลือกิจการอุตสาหกรรมด้วยการการจัดสร้างบริการต่างๆ เพื่อรองรับอุตสาหกรรม การให้ความช่วยเหลือเอกชนทางด้านวิชาการ การฝึกอบรม การเงินและการตลาดแก่อุตสาหกรรม การส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าและคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยใช้มาตรการทางภาษีและการจำกัดสินค้านำเข้า ซึ่งมาตรการดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาการขาดดุล

การค้า เนื่องจากมีการนำเข้าเครื่องจักรและเทคโนโลยีการผลิตจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การจ้างงานภายในประเทศไม่เพิ่มขึ้น การวางแผนพัฒนาประเทศจึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมด้วยการส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออก การส่งเสริมให้อุตสาหกรรมเข้ามามีบทบาทในระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวม เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้า การอพยพของประชากรเข้าสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515- พ.ศ. 2519) ซึ่งผลของนโยบายดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเร่งรัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายรายได้ ส่งผลให้การพัฒนาอุตสาหกรรมให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่มีความพร้อมของปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการลงทุน เกิดการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยในปี พ.ศ. 2513 – พ.ศ. 2517 (สมศักดิ์ มีทรัพย์หลาก.2532) มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมในภาคกลางคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 77 ของมูลค่าเพิ่มอุตสาหกรรมทั้งหมด เป็นมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครร้อยละ 57 มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมในภาคอื่น ๆ ร้อยละ 6-9

ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – พ.ศ. 2524) จึงกำหนดการกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค โดยรัฐบาลสนับสนุนการลงทุนก่อสร้างปัจจัยสาธารณูปโภคพื้นฐาน พิจารณาให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนอุตสาหกรรมในภูมิภาค ทำให้สัดส่วนอุตสาหกรรมของประเทศมีอัตราการขยายตัวสูงขึ้นจากร้อยละ 18 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 – พ.ศ. 2519) เป็นสัดส่วนร้อยละ 20.5 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – พ.ศ. 2524) โดยร้อยละ 88 ของการขยายตัวมาจากผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในบริเวณภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลมาจากขาดการส่งเสริมการกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค ดังจะเห็นได้จากจำนวนกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2522 มีจำนวน 897 ราย เป็นโรงงานที่ตั้งอยู่ในภาคกลางจำนวน 756 ราย หรือประมาณร้อยละ 84.3 โดยเป็นโรงงานที่ตั้งในเขตกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการร้อยละ 55.6 และผลจากการที่กรุงเทพมหานครมีปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกแก่การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่ง แหล่งเงินทุนและตลาดขนาดใหญ่ เป็นเหตุให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-พ.ศ.2529) กำหนดนโยบายปรับสมดุลของการพัฒนาประเทศด้วยการกำหนดเขตอุตสาหกรรมในภูมิภาค

สถาบันทางการเงินและระบบสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม การพัฒนานิคมอุตสาหกรรม การกำหนดนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นฐานการจ้างงานแห่งใหม่ของภูมิภาค และการระงับการส่งเสริมการลงทุนของโรงงานที่ขอตั้งใหม่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ยกเว้นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - พ.ศ.2534) มีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่และแก้ไขปัญหาการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ผ่านมา โดยเร่งส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมหนักในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ดำเนินการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จัดวางโครงข่ายคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาท่าอากาศยาน ท่าเรือน้ำลึก ซึ่งการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการลงทุน ได้กำหนดให้กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี นนทบุรี และนครปฐม เป็นเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 1 ซึ่งเป็นเขตที่ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีอากรเครื่องจักรและภาษีเงินได้นิติบุคคล ยกเว้นในกรณีที่เป็นโครงการผลิตเพื่อการส่งออกหรือโครงการที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรม จากข้อจำกัดด้านภาษีอากรดังกล่าวได้ก่อให้เกิดแรงผลักดันให้โรงงานอุตสาหกรรมกระจายไปสู่จังหวัดใกล้เคียง ซึ่งจัดอยู่ในเขต 2 ได้แก่ สมุทรสงคราม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา สระบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา ชลบุรี (ประทีป จันทเขตต์.2533) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - พ.ศ.2539) กำหนดให้การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายเดียวกันกับชุมชนเมืองของพื้นที่กรุงเทพมหานคร และเพื่อเป็นการเปิดประตูการค้ากับนานาชาติรัฐบาลได้ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับพื้นที่ตอนในของประเทศ โดยการขยายโครงสร้างพื้นฐาน อาทิเช่น ระบบโครงข่ายคมนาคมทางถนน รถไฟ ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่ง-ห่ม และแผนพัฒนาการเกษตร แผนพัฒนาแหล่งน้ำจืดและระบบชลประทาน เพื่อสนับสนุนการใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - พ.ศ.2509) เป็นต้นมา จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้มุ่งเน้นการกระจายประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่นโยบายดังกล่าวยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังจะเห็นจากประชากรในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลยังคงขยายตัวในอัตราที่สูงกว่าอัตราเฉลี่ยของประชากรทั่วประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมซึ่งเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญได้กระจุกตัวมากขึ้นในปริมณฑลและกระจายสู่พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและจังหวัดใกล้เคียง

เท่านั้น ส่วนในภูมิภาคที่ ห่างไกลการกระจายของอุตสาหกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก ส่งผลให้ความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีสูงขึ้น เกิดปัญหาจากการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรม การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ประปรัง การขยายตัวของเมืองตามแนวนอน (Ribbon Development) เกิดปัญหาการจราจร แหล่งเสื่อมโทรม เป็นต้น

3.3 การนิคมอุตสาหกรรม

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 339 โดยฯพณฯจอมพลถนอม กิตติขจร มีฐานะเป็นนิติบุคคล รับโอนทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิความรับผิดชอบของนิคมอุตสาหกรรมบางชั้น จากกรมโรงงานอุตสาหกรรมมาดำเนินการ มีหน้าที่ส่งเสริมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมทั่วไปและนิคมอุตสาหกรรมส่งออก ต่อมาเมื่อความเจริญของประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้ประกาศคณะปฏิวัตินี้ก่อให้เกิดปัญหาความไม่คล่องตัวในการดำเนินงาน จึงประกาศใช้พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522

3.3.1 อำนาจหน้าที่ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ประกอบด้วย

3.3.1.1 จัดหาที่ดินที่เหมาะสมสำหรับจัดตั้งหรือขยายนิคมอุตสาหกรรม

3.3.1.2 ปรับปรุงที่ดินและสำรวจ วางแผน ออกแบบ จัดสร้างสาธารณูปโภค เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดให้ผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเข้าไปจัดตั้งโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

3.3.1.3 ดำเนินการให้เช่า ให้เช่าซื้อ ขายอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ในนิคมอุตสาหกรรมและควบคุมการดำเนินงานผู้เช่า/ซื้อที่ดิน

3.3.1.4 ร่วมดำเนินงานหรือเข้าเป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบ ในห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือถือหุ้นในนิติบุคคลใดๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรม ตลอดจนส่งเสริมและควบคุมนิคมอุตสาหกรรมของเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ

3.3.2 หลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม

3.3.2.1 เป็นพื้นที่ราบ มีศักยภาพทางเกษตรกรรมต่ำ มีทางระบายน้ำสู่ธรรมชาติได้สะดวก โครงสร้างของดินสามารถรับน้ำหนักได้มาก เนื่องจากจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง

3.3.2.2 เป็นบริเวณที่มีการขนส่งหลายรูปแบบและการเข้าถึงที่สะดวก อยู่ห่างไกลจากท่าเรือ สนามบิน สถานีรถไฟ

3.3.2.3 เป็นบริเวณที่มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคหรือมีแนวโน้มที่รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาในพื้นที่

3.3.2.4 เป็นบริเวณที่สามารถวางมาตรการควบคุมมลพิษไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม การท่องเที่ยวและพื้นที่เกษตรกรรม

3.3.2.5 เป็นบริเวณที่มีปริมาณแรงงานและแหล่งวัตถุดิบเพียงพอสำหรับป้อนสู่โรงงานอุตสาหกรรม

3.3.2.6 เป็นบริเวณที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ราคาที่ดินไม่สูงมาก สามารถรองรับการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมในอนาคต

3.3.3 ลักษณะของนิคมอุตสาหกรรม

จากนโยบายส่งเสริมการกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 -พ.ศ.2524) เป็นต้นมา ได้ก่อให้เกิดการลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมในรูปแบบต่างๆ เป็นจำนวนมาก อาทิเช่น นิคมอุตสาหกรรม สวนอุตสาหกรรม เขตประกอบอุตสาหกรรม เมืองอุตสาหกรรม ฯลฯ ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ นิคมอุตสาหกรรมและกิจการที่มีลักษณะคล้ายกัน (บริษัท คอนซัลแตนท์ ออฟเทคโนโลยี จำกัด.2539)

3.3.3.1 นิคมอุตสาหกรรม มีรูปแบบการจัดตั้งและดำเนินการ 4 ประเภท ดังนี้

- นิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจัดตั้ง เป็นการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นผู้จัดหาที่ดิน ประกาศเขตอุตสาหกรรม พัฒนาระบบสาธารณูปโภคภายในนิคมอุตสาหกรรม ดำเนินการขายหรือให้เช่าพื้นที่โครงการบริหารและบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคของโครงการ และมีอำนาจบริหารและดำเนินการตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ.2522 ปัจจุบันนิคมอุตสาหกรรมลักษณะนี้มีจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูน นิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ จังหวัดสงขลา นิคมอุตสาหกรรมบางชัน นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง 1 และ 2 กรุงเทพมหานคร

- นิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยร่วมทุนจัดตั้ง เป็นการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมร่วมทุนกับเอกชนด้วยการถือหุ้น โดยเอกชนเป็นผู้จัดหาที่ดิน พัฒนาระบบสาธารณูปโภคภายในนิคมอุตสาหกรรม ขายพื้นที่โครงการ ส่วนการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีหน้าที่กำกับดูแล ให้ความเห็นชอบการออกแบบและก่อสร้าง

ประกาศเขตอุตสาหกรรม บำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคและมีอำนาจหน้าที่บริหารงานตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 โดยนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ จัดอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมประเภทนี้

- นิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยร่วมดำเนินงานจัดตั้ง จำแนกเป็น 2 ประเภท

- นิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมร่วมดำเนินการกับหน่วยงานของรัฐ เป็นการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยร่วมดำเนินการจัดตั้งกับการเคหะแห่งชาติ โดยการเคหะแห่งชาติเป็นผู้จัดหาที่ดิน พัฒนาระบบสาธารณูปโภคภายในนิคมอุตสาหกรรมและขายพื้นที่โครงการ ส่วนการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีหน้าที่กำกับดูแล ให้ความเห็นชอบการออกแบบ การก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค ประกาศเขตอุตสาหกรรม บริหารและบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ของโครงการและมีอำนาจบริหารและดำเนินการตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ.2522 โดยนิคมอุตสาหกรรมบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จัดอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมประเภทนี้

- นิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมร่วมดำเนินงานกับเอกชน โดยเอกชนเป็นผู้จัดหาที่ดิน พัฒนาระบบสาธารณูปโภคภายในนิคมอุตสาหกรรม ขายพื้นที่โครงการ ส่วนการนิคมอุตสาหกรรมมีหน้าที่กำกับดูแล ให้ความเห็นชอบออกแบบ และการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค ประกาศเขตอุตสาหกรรม บริหารและบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคของโครงการ ตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ.2522 โดยนิคมอุตสาหกรรมชลบุรี (บ่อวิน), นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา, นิคมอุตสาหกรรมผาแดง จังหวัดระยอง จัดอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมประเภทนี้

- นิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมให้คำแนะนำและปรึกษา เป็นการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมมีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหาร จัดการแก่ราชการส่วนท้องถิ่นหรือจังหวัด ให้ความช่วยเหลือในการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ โดยจังหวัดหรือราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาที่ดิน พัฒนาระบบสาธารณูปโภค บริหารและบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคของโครงการ และขายหรือให้เช่าพื้นที่โครงการ โดยเขตอุตสาหกรรมปัตตานี จังหวัดปัตตานี จัดอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมประเภทนี้

3.3.3.2 กิจกรรมที่มีลักษณะคล้ายกัน เป็นการดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยเอกชน เป็นผู้ลงทุนจัดหาที่ดิน พัฒนาพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน ขายพื้นที่และดูแลให้บริการแก่ผู้ประกอบการ

การที่มาลงทุนตั้งโรงงานในพื้นที่ ได้แก่ เขตประกอบการอุตสาหกรรม สวนอุตสาหกรรม ศูนย์อุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมและเมืองอุตสาหกรรม

3.3.4 ประโยชน์ของนิคมอุตสาหกรรม

การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเป็นมาตรการหนึ่งของรัฐบาล ที่ต้องการให้โรงงานอุตสาหกรรมที่กระจัดกระจายทั่วไปในพื้นที่เมืองและพื้นที่ต่อเนื่อง เข้ามาอยู่รวมกันในพื้นที่ที่จัดสรรไว้เพื่อการประกอบอุตสาหกรรมโดยเฉพาะ ช่วยประหยัดงบประมาณของรัฐในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และความประหยัดแก่ผู้ประกอบการ เนื่องจากใช้ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานร่วมกัน ลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งวัตถุดิบสู่โรงงาน ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมกับย่านชุมชน โดยการที่นิคมอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังกล่าวได้นั้น จำเป็นต้องศึกษาพื้นที่สำหรับจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ประเภทของโรงงาน ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายของการนำอุตสาหกรรมมาเป็นเครื่องชี้นำการพัฒนาประเทศ ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน เมือง จังหวัดและประเทศ เนื่องจากการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก การพิจารณาให้ปิดโรงงาน เมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ย่อมก่อให้เกิดความสูญเสียต่อปัจจัยที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมดังนั้นการยินยอมให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมใดๆ ก็ตาม จะต้องมีส่วนตอนการพิจารณาที่รอบคอบ

3.4 แนวความคิดที่นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

จากความต้องการใช้อุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความจำเป็นต้องพึ่งพาเมืองท่าและตลาด ดังนั้นเมื่อมีการค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยในปี พ.ศ.2514 จึงมีการศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ภาคตะวันออกสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักขนาดใหญ่ โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกถือกำเนิดขึ้นโดยมีแนวความคิดดังนี้

- ความต้องการชะลอการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากความเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ จึงเป็นศูนย์รวมประชากร และปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาขาดแคลนที่อยู่อาศัย และความไม่เพียงพอของบริการสาธารณูปโภค ฯลฯ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างฐานการจ้างงานแห่งใหม่ เพื่อกระจายความเจริญและสร้างทางเลือกให้ประชาชนจากภูมิภาคต่างๆ ที่กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ ได้กระจายไปยังแหล่งงานแห่งใหม่

- ผลจากการสำรวจปิโตรเลียมในบริเวณอ่าวไทย การสำรวจปิโตรเลียมในอ่าวไทย เมื่อปี พ.ศ. 2514 พบว่ามีก๊าซธรรมชาติในปริมาณมากพอสำหรับใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ทำให้ลู่ทางการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ เช่น ปิโตรเคมี ปุ๋ย มีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวจะเป็นตัวเร่งให้อุตสาหกรรมต่อเนื่อง นำมาซึ่งการค้าพาณิชย์และบริการ ซึ่งมีผลต่อการสร้างโอกาสและเสริมสร้างภาวะการมีงานทำ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของประเทศ

- ความต้องการลดความแออัดของท่าเรือพาณิชย์กรุงเทพฯ เนื่องจากการขนส่งสินค้าทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับตลาดโลกมีเพียงท่าเรือพาณิชย์กรุงเทพฯ ที่รองรับบทบาทการให้บริการขนส่งสินค้าเข้า - ออก จึงก่อให้เกิดความแออัดของการให้บริการ จำเป็นต้องพัฒนาท่าเรือน้ำลึกแห่งใหม่ เพื่อเปิดประตูและนำประเทศสู่การขนส่งทางทะเลที่ทันสมัยและรองรับการให้บริการที่สมบูรณ์

- ความต้องการสร้างแหล่งงานแห่งใหม่ให้กับประชาชน เนื่องการลดลงของพื้นที่ป่าไม่ทำให้ภาคเกษตรกรรมไม่สามารถรองรับแรงงานที่เพิ่มขึ้นด้วยการขยายพื้นที่เพาะปลูก จำเป็นต้องขยายฐานเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมและบริการ เพื่อสร้างแหล่งงานรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

3.5 การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นโครงการพัฒนาภูมิภาคที่เกิดจากการนำก๊าซธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในการสร้างฐานเศรษฐกิจแห่งใหม่ของประเทศ และส่งเสริมฐานการผลิตภาคเกษตรกรรมให้เกิดความเสถียรภาพ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดนโยบายพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ดังนี้

3.5.1 นโยบายพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วย

3.5.1.1 การกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากกรุงเทพมหานครสู่ส่วนภูมิภาค โดยสร้างฐานอุตสาหกรรมหลักและเมืองใหม่ในพื้นที่ 3 จังหวัด ของพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง

3.5.1.2 ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศ โดยส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง อุตสาหกรรมใช้ก๊าซธรรมชาติวัตถุดิบ อุตสาหกรรมการผลิตเพื่อทดแทนการ

นำเข้ามาเป็นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อส่งออก เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้เข้าสู่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่

3.5.1.3 สร้างความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการสร้างเส้นทางรถไฟใหม่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเปิดประตูการพัฒนาสู่ภูมิภาคที่ล้ำหลังของประเทศ

3.5.2 การเลือกพื้นที่

การเลือกพื้นที่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ที่ดินและปัจจัยเกี่ยวเนื่อง โดยมีเหตุผลดังนี้

3.5.2.1 อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมาก แต่ห่างเป็นระยะทางเพียงพอที่จะไม่ถูกอิทธิพลของกรุงเทพมหานครดึงดูดการพัฒนากลับไป

3.5.2.2 เป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมและชุมชนที่มีอิสระ มีความสมบูรณ์ในตัวเอง สามารถกระจายผลการพัฒนาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นภาคที่มีแรงงานอพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานครสูงสุด

3.5.2.3 พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีที่ราบขนาดใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ของดินในระดับต่ำ มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา แหล่งน้ำ ฯลฯ ที่สามารถรองรับการวางผังพัฒนาชุมชน การจัดการทางสังคม การควบคุมสภาวะแวดล้อมและการสร้างชุมชนเมืองใหม่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาเมือง

3.5.2.4 พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกอยู่ในบริเวณอ่าวทะเลเปิด ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาด้านสภาวะแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน ประกอบกับเป็นบริเวณที่ทอส่งก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยชั้นฝั่ง จึงเหมาะสำหรับเป็นแหล่งที่ตั้งโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศต่อไปในอนาคต

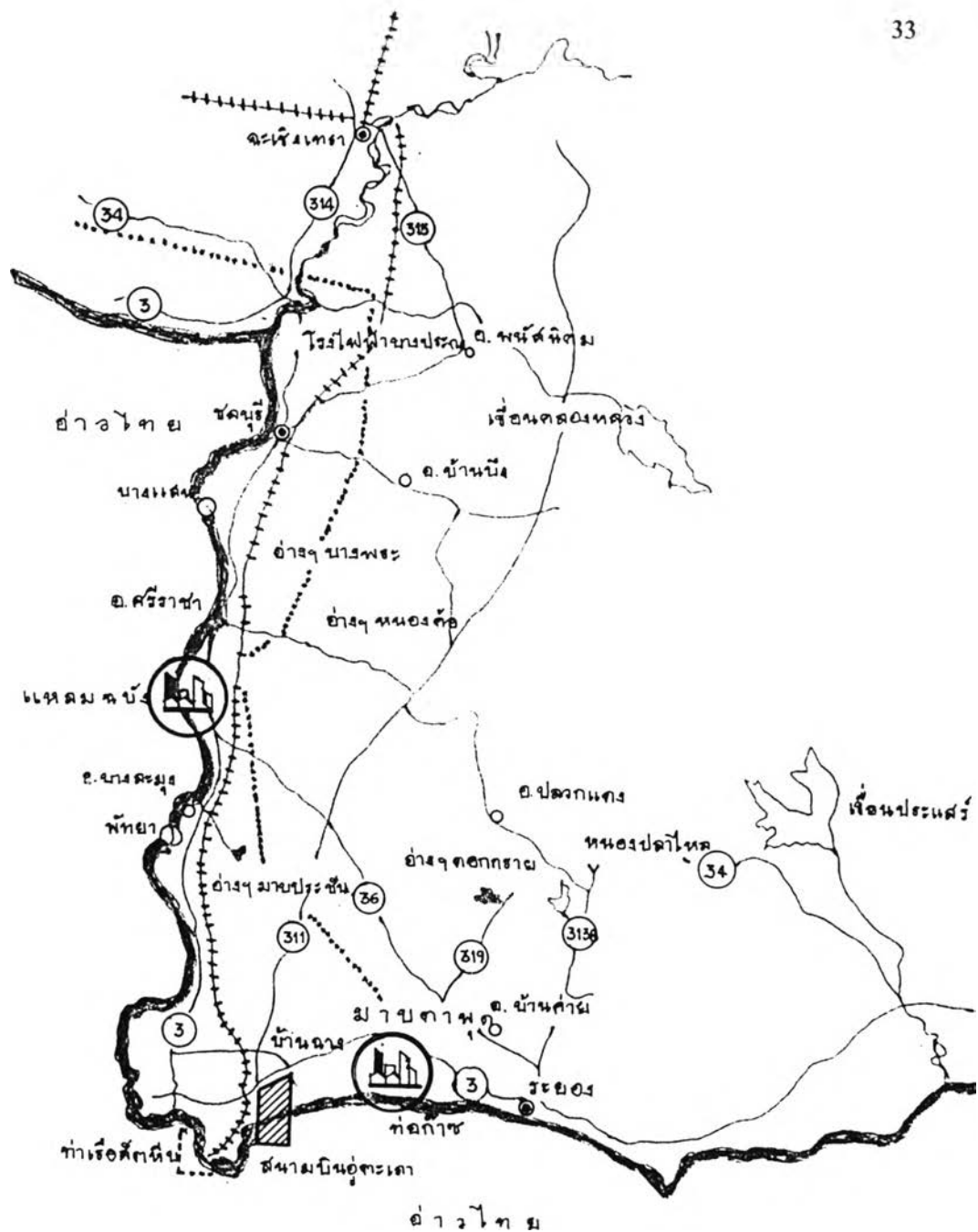
3.5.2.5 การพัฒนาอุตสาหกรรมหลักจำเป็นต้องมีท่าเรือ เพื่อขนถ่ายวัตถุดิบและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิต ซึ่งพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกสามารถจัดสร้างท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่ได้ เนื่องจากมีภูมิประเทศที่เหมาะสม มีท่าเรือพาณิชย์สัทธิบและสนามบินอยู่ตะเภาเป็นปัจจัยพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมและการขนส่งในอนาคต

โดยคณะที่ปรึกษา Coopers & Lybrand associates ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาว่าควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเติบโตแบบหลายศูนย์ควบคู่กับการพัฒนาศูนย์กลางชุมชนเมืองในอดีตซึ่งนำมาสู่การกำหนดเขตการพัฒนา ดังนี้

- พื้นที่บริเวณมาบตาพุดจังหวัดระยอง กำหนดให้ที่ตั้งของอุตสาหกรรมหนักที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ อาทิเช่น โรงแยกก๊าซธรรมชาติ ปุ๋ยเคมี โซดาแฉะและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง โดยรัฐบาลได้ดำเนินการออกพระราชบัญญัติเพื่อเวนคืนที่ดินสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม การจัดสรรเงินสำหรับจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่กิจการอุตสาหกรรมและโครงการก่อสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ท่าเรือมาบตาพุด ทางรถไฟสายจะเขิงเทรา - สัตหีบ - มาบตาพุด ท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายมายังนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เคหะชุมชนสำหรับแรงงานในนิคมอุตสาหกรรม ระบบสื่อสาร ระบบคมนาคมต่างและการควบคุมมลภาวะจากการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นต้น
- พื้นที่บริเวณแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี กำหนดเป็นแหล่งอุตสาหกรรมเบาและเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกประเภท การแปรรูปอาหารสัตว์ อิเล็กทรอนิกส์ แปรรูปยาง อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ เป็นต้น โดยรัฐบาลเป็นผู้ก่อสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรม ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำหนองค้อมายังบริเวณแหลมฉบัง ทางรถไฟสายจะเขิงเทรา - สัตหีบ - แหลมฉบัง ระบบสื่อสารและโทรคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานและสวัสดิการชุมชน เป็นต้น
- บริเวณเมืองพัทยา กำหนดให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและศูนย์พาณิชย์ที่ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม
- บริเวณสัตหีบ กำหนดให้มีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมให้มีการปรับปรุงท่าเรือสัตหีบและสนามบินอู่ตะเภา เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และพัฒนาให้เป็นศูนย์รวมโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.5.3 การดำเนินการ

การดำเนินการเป็นการประสานงานระหว่างภาครัฐ ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาท่าเรือน้ำลึก การจัดระบบโครงสร้างพื้นฐาน การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรแก่โรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรม การควบคุมดูแลด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ และภาคเอกชนทำหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่รัฐบาลกำหนดไว้ และเนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็น

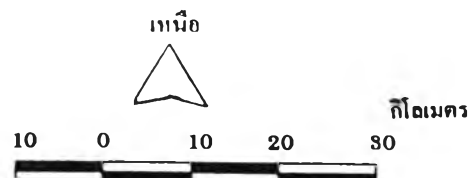
ปัญหาการพัฒนาเมืองระยองในบริบทของการพัฒนาอุตสาหกรรม

แสดง : โครงสร้างพื้นฐานในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

แผนที่ที่ 3.1

สัญลักษณ์

- ถนน ทางหลวง
- - - - - ทางรถไฟ
- แนวสายส่งไฟฟ้าแรงสูง
- เขื่อน อ่างเก็บน้ำ
- ~ แม่น้ำ คลอง

โครงการขนาดใหญ่จึงต้องอาศัยปัจจัยความสอดคล้องระหว่างแผนงาน แผนการเงิน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลจึงกำหนด "ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ.2518" เพื่อกำหนดกรอบนโยบายและแนวทางปฏิบัติ ให้วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (สพอ.) ขึ้น และกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ดังนี้

3.5.3.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.)

คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีอำนาจเสนอแนะนโยบายและแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อคณะรัฐมนตรี การอนุมัติโครงการของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกำหนดวงเงินรายจ่าย กำหนดโครงการกู้เงินหรือขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้จ่ายเงิน แต่งตั้งพนักงานพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อรับผิดชอบการปฏิบัติงานในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและควบคุม อำนาจการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

3.5.3.2 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (สพอ.)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีอำนาจหน้าที่ ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดเตรียมแผนงานและโครงการต่างๆ ตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตลอดจนศึกษา วิเคราะห์ วิจัยปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อเสนอต่อการนิคมอุตสาหกรรม ให้คำแนะนำแก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหรือการดำเนินกิจการเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องตามระเบียบ ประสานงานให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกและประเมินผลความก้าวหน้าของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

การดำเนินการของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลออกปัจจุบันอยู่ในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2538 - พ.ศ.2543)ประกอบด้วยโครงการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอินโดจีน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เชื่อมโยงกับการดำเนินการที่ผ่านมาในระยะแรก (พ.ศ.2524 - พ.ศ.2537) การพัฒนาโครงข่ายถนน รถไฟ ระบบรถไฟความเร็วสูง การขยายท่าเรือ ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบังขั้นที่ 2 โครงการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดระยะที่3 โครงการท่าเรือ

อุตสาหกรรมมาตาทุกระยะที่ 3 การส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ การเร่งรัดการใช้ประโยชน์สนามบินอุตะภาในเชิงพาณิชย์ การพัฒนาอ่างเก็บน้ำและระบบจำหน่ายน้ำ เป็นต้น

ผลของการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ทำให้ชลบุรีซึ่งจากเดิมเคยกระจุกตัวบริเวณชายฝั่งทะเล กระจายตัวเข้าไปในพื้นที่ด้านในมากขึ้น เนื่องจากแรงดึงดูดของการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมและสวนอุตสาหกรรมในพื้นที่ตอนใน ซึ่งกระจุกกระจายอยู่สองข้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 (ชลบุรี - ฉะเชิงเทรา) 3191 (สุขุมวิท - นิคมสร้างตนเอง -ปลวกแดง) 3192 (ปภรณ์สงเคราะห์ราษฎร์) 3138 (บ้านค่าย - บ้านบึง)และ 344 (บ้านบึง - แกลง) บริเวณพื้นที่ต่อเนื่องระหว่างอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย กิ่งอำเภอนิคมพัฒนาและอำเภอเมืองจังหวัดระยอง

การขยายตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่ดังกล่าวเป็นไปอย่างกระจัดกระจาย เนื่องจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นได้เน้นที่ความเติบโตทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม ขาดการวางแผนการจัดการเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน การจัดที่พักอาศัยสำหรับแรงงาน พื้นที่รองรับการขยายตัวด้านพาณิชยกรรมของเมือง เกิดปัญหาโครงสร้างการบริหารและศักยภาพในการจัดการของรัฐด้านบริการสาธารณะ ไม่ทันต่อความต้องการในการลงทุน ปัญหาน้ำใช้ในภาคอุตสาหกรรม เมืองและเกษตรกรรม ตลอดจนความเสี่ยงต่อปัญหาอุบัติเหตุทางอุตสาหกรรม เป็นต้น

3.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

การพัฒนาอุตสาหกรรมนอกจากจะดำเนินการโดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ ด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยแนวทางในการจัดการที่เหมาะสมที่สุดคือการรักษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอม โดยอาศัยประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเป็นที่มาของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535(เอ็นไวรอนเม้นทอล แคร้ เซ็นเตอร์ จำกัด.2539) ได้กำหนดกระบวนการ ขั้นตอนและการจัดตั้งงบประมาณสำหรับการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาลสิ่งแวดล้อมในลักษณะของการกระจายอำนาจ โดยมอบความรับผิดชอบให้แก่ราชการส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ และได้ประกาศใช้ "แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม" ในราชกิจจานุเบกษา จังหวัดใดประสงค์จะดำเนินการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด เสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พิจารณาเพื่อเสนอขอของบประมาณ สำหรับดำเนินการจัดให้มีระบบกำจัดของเสียรวม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และในกรณีที่ท้องที่ใดมีปัญหามลพิษ ซึ่งมีแนวโน้มเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและคุณภาพสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่ง

ชาติ มีอำนาจประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้ท้องที่นั้นเป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อเร่งดำเนินการควบคุม ลดและขจัดมลพิษ เป็นต้น และด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนี้

3.6.1 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

3.6.1.1 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ส่งเสริม เผยแพร่ รณรงค์และประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม จัดทำและให้บริการข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมแก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนดำเนินการประสานงานกับภาคเอกชน

3.6.1.2 กรมควบคุมมลพิษ มีหน้าที่เสนอแนะการจัดทำนโยบาย แผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมมลพิษ กำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด จัดทำมาตรการป้องกันและแก้ไขแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเนื่องจากปัญหามลพิษ ติดตามตรวจสอบสถานการณ์มลพิษ พัฒนาระบบรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการปัญหามลพิษ ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านการควบคุมมลพิษ เสนอแนะแนวทางการควบคุมมลพิษแก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

3.6.1.3 สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่จัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริม การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาของประเทศ ประสานงานในการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ติดตามและตรวจสอบสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมหรือโครงการของภาครัฐหรือเอกชน

การดำเนินการของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเมืองระยองได้แก่ การร่วมมือกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยสั่งให้โรงงานกลั่นน้ำมันสตาร์โรไฟนารี โรงกลั่นน้ำมันระยอง ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหามลพิษทางอากาศดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการผลิตต่าง ๆ

3.6.2 กระทรวงมหาดไทย

3.6.2.1 สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน้าที่เสนอแนะนโยบายของกระทรวงให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล นโยบายของรัฐมนตรี เฝ้าระวังการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด และประสานการบริหารราชการในส่วนภูมิภาค และกลั่นกรองแผน

ปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดทั่วประเทศ เสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อพิจารณา รวมทั้งการติดตามและประเมินผลกรปฏิบัติงาน

3.6.2.2 กรมการปกครอง มีหน้าที่สนับสนุนการกระจายอำนาจการปกครองแก่หน่วยราชการส่วนท้องถิ่น กำกับ ดูแลการปกครองให้มีประสิทธิภาพ ประหยัดและคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงรายได้ท้องถิ่น โดยปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษี

3.6.2.3 กรมโยธาธิการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาในงานสำรวจ ออกแบบและก่อสร้าง ควบคุมงาน อาคาร ระบาย เขื่อนป้องกันตลิ่ง ท่าเทียบเรือ ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบป้องกันน้ำท่วม ระบบกำจัดขยะมูลฝอย ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารและกฎหมายอื่น

3.6.2.4 กรมการผังเมือง มีหน้าที่จัดวางผังเมืองรวม ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนในอนาคต และกำหนดประเภทการใช้ที่ดินของชุมชน เช่น ที่พักอาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม บริการทางสังคม ฯลฯ การกำหนดประเภทการใช้ที่ดินดังกล่าวควรพิจารณาให้เกิดความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ที่ดินน้อยที่สุด

3.6.2.4 สำนักงานจังหวัด มีหน้าที่อำนวยความสะดวกของผู้ว่าราชการจังหวัด การวางแผนพัฒนาจังหวัด งานจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาจังหวัด พิจารณาแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด เพื่อเสนอกระทรวง ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนทางปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ

กรมการผังเมืองกระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมระยองชุมชนมาบตาพุด ผังเมืองรวมบ้านเพ เนื่องจากการจัดทำผังเมืองดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด ส่งผลให้พื้นที่อำเภอซึ่งต่อเนื่องกับจังหวัดชลบุรี เริ่มมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไป และนิคมอุตสาหกรรม การขยายตัวที่เกิดขึ้น คาดว่าจะส่งผลให้การการจัดที่ดินเป็นไปอย่างกระจัดกระจาย ยากต่อการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นระเบียบในอนาคต ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างมีทิศทางกรมการผังเมืองและสำนักงานจังหวัดควรประสานงานกันในการจัดวางผังเมืองและการวางแผนพัฒนาจังหวัดให้เป็นไปอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

3.6.3 กระทรวงอุตสาหกรรม

3.6.3.1 กรมโรงงานอุตสาหกรรม มีหน้าที่รับผิดชอบการควบคุมโรงงาน ให้ปฏิบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้แก่ กำหนดมาตรการ เงื่อนไข และวิธีการปฏิบัติก่อน

การจัดตั้งโรงงาน ติดตามการดำเนินงานของโรงงานอุตสาหกรรม การติดตั้งและเดินระบบบำบัดน้ำเสีย กำหนดลักษณะของคุณภาพน้ำทิ้งที่จะระบายออกจากโรงงาน การจัดการของเสียอันตรายที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งมีอำนาจสั่งระงับหรือยกเลิกกิจการ โรงงาน หากตรวจพบว่าไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น

3.6.3.2 อุตสาหกรรมจังหวัด มีหน้าที่ควบคุม ดูแล และส่งเสริมการประกอบกิจการโรงงานในจังหวัด ให้เป็นไปตามกฎหมายโรงงาน ประสานการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทในจังหวัด อนุญาตการจัดตั้งโรงงานไม่เกิน 2000 แรงม้า ให้คำปรึกษา แนะนำให้หยุด ปรับปรุง สั่งปิดแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด และปลัดกระทรวง

ในปี พ.ศ. 2539 - พ.ศ. 2540 อุตสาหกรรมจังหวัดระยองและกรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้สั่งให้โรงงานที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ ได้แก่ โรงงานดังกล่าวข้างต้น ปิดโรงงานเป็นจนกว่าจะแก้ปัญหที่เกิดขึ้นแล้วเสร็จ ซึ่งปัจจุบันพบว่ามาตรการดังกล่าวได้ผล เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 เป็นต้นมา ความรุนแรงของปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่เทศบาลตำบลมาบตาพุด ลดลงจากแต่ก่อนโดยเฉพาะบริเวณถนนตากวน - หาดทรายทอง ซึ่งอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเคยได้รับกลิ่นก๊าซรั่วอยู่ตลอดเวลา ปัจจุบันแทบไม่มีกลิ่นการรั่วไหลของก๊าซ (ละออยด บุนนาค. สัมภาษณ์ ,เมษายน 2543)

3.6.4 กระทรวงสาธารณสุข

3.6.4.1 กรมอนามัย มีหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย ป้องกันโรคให้แก่ประชาชน ปรับปรุงการอนามัยสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย วางมาตรฐานด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม เฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำ ตรวจตราคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผลัก

3.6.4.2 สาธารณสุขจังหวัด มีหน้าที่จัดทำแผนงานด้านสาธารณสุขให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาสาธารณสุขของประเทศ ส่งเสริมสนับสนุน ควบคุม และประสานกิจการสาธารณสุขจังหวัด ด้านการส่งเสริมคุณภาพ การป้องกันและควบคุมโรค วางแผนอบรมเกี่ยวกับงานสาธารณสุข วางแผนจัดบริการสาธารณสุขเคลื่อนที่ จัดระบบ และดำเนินการตรวจสอบติดตาม และประเมินผลทางปฏิบัติงานในสังกัดสาธารณสุขจังหวัด

3.6.5หน่วยงานปกครองท้องถิ่น

3.6.5.1 เทศบาล พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ ได้แก่ ให้มีและบำรุงทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ รักษาความสะอาด กำจัดมูลฝอยและ

สิ่งปฏิภูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ จัดให้มีน้ำสะอาด การประปา สวนสาธารณะ โรงพยาบาล ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมและรักษาความสะอาดเรียบร้อย และทำกิจกรรมซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข โดยเทศบาลเมืองระยองมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- กองอนามัยและสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบการเก็บรวบรวมและการกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิภูล ท่อระบายน้ำ

- กองช่าง ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานด้านออกแบบแปลน ควบคุมการก่อสร้างอาคาร บำรุงรักษาก่อสร้างถนนท่อระบายน้ำ ควบคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของงานวิศวกรรม งานสถาปัตยกรรม ผังเมือง งานควบคุมอาคารให้เป็นไปตามกฎหมาย

- กองสาธารณสุข มีหน้าที่ดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน การจัดหน่วยบริการสุขภาพเคลื่อนที่

โดยกองช่างของเทศบาลเมืองระยองและเทศบาลตำบลมาบตาพุดมีหน้าที่ควบคุมการก่อสร้างอาคารในเทศบาลให้ถูกสุขลักษณะ กำหนดระยะถอยร่นอาคาร เพื่อใช้สำหรับเป็นทางเดิน การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมในชุมชน การจัดการระบบบำบัดน้ำเสีย ส่วนหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข กองอนามัยสิ่งแวดล้อม กองสาธารณสุขที่ทำอยู่ในปัจจุบันได้แก่ การให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โดยเทศบาลตำบลมาบตาพุดได้จัดตั้งหน่วยอนามัยเคลื่อนที่ในชุมชนต่างๆ และจะจัดตั้งอยู่ในพื้นที่แต่ละชุมชนเป็นระยะเวลา 7 วัน โดยจะมีป้ายประกาศให้ทราบว่าวันใดจะไปจัดตั้งในชุมชนใด เพื่อตรวจรักษาสุขภาพขั้นพื้นฐาน โดยประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

3.6.5.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 จังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆในเขตจังหวัด นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ได้แก่ จัดให้มีการบำรุงทางน้ำ ทางบก และทางระบายน้ำ การรักษาความสะอาด การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิภูล จัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา

3.6.5.2 องค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 สำหรับตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน ติดต่อกันสามปีไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท สามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ต่างๆ ได้แก่ จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก, รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิภูล, ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ, ป้องกันและระงับโรคติดต่อ, ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม, ส่งเสริมการพัฒนา

สตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ, คู่สมรส ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้นพบว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งหมด เนื่องจากบุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ การดำเนินงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้แก่ การรักษาความสะอาดในชุมชนโดยการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เพื่อป้องกันการระบาดของเชื้อโรค เช่น ไข้เลือดออก มาลาเลีย เป็นต้น

สรุป

จากปัญหาความต้องการสินค้าอุตสาหกรรมและความตกต่ำของสินค้าเกษตรกรรม หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482 - พ.ศ.2488) และสงครามเกาหลี (พ.ศ.2492 - พ.ศ.2496) รัฐบาลนำอุตสาหกรรมมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ โดยการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อใช้ในกิจการของรัฐบาล ส่งเสริมการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมของภาคเอกชน จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดให้อุตสาหกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ในระยะแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2504 - พ.ศ.2514) ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ซึ่งต้องนำเข้าเทคโนโลยีการผลิตจากต่างประเทศ จึงก่อให้เกิดปัญหาการขาดดุลทางการค้า เนื่องจากการนำเข้าเครื่องจักรและการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน ทำให้การจ้างงานในประเทศไม่เพิ่มขึ้น รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออก ในปี พ.ศ.2505 ได้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พิจารณาปัญหาแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม แต่เนื่องจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นได้เน้นที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค จึงเกิดการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สร้างความเหลื่อมล้ำการพัฒนาระหว่างภาคนครหลวงกับภูมิภาค

เมื่อมีการค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย เกิดลู่ทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมรูปแบบใหม่ที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ เพื่อสร้างฐานการผลิตอุตสาหกรรมหนักของประเทศ เกิดโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก กำหนดให้พื้นที่ตำบลมาบตาพุดเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหนัก กำหนดให้จังหวัดระยองเป็นเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 3 เกิดการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไปและนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งกระจายตัวตามแหล่งวัตถุดิบ ทางหลวง

แผ่นดิน ทางหลวงจังหวัดที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดชลบุรีกับจังหวัดระยอง เกิดปัญหาการพัฒนาที่ไม่เป็นระเบียบ การขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคมไม่ทันต่อความต้องการ ปัญหาการกักตุนที่ดินเพื่อเก็งกำไร ทำให้ราคาที่ดินของเมืองระยองสูงกว่าความเป็นจริง เกิดอุปสรรคต่อการลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรม การทำลายพื้นที่เกษตรกรรม นิคมอุตสาหกรรม สวนอุตสาหกรรมและโรงงานอุตสาหกรรมกระจายเข้าไปยังพื้นที่ตอนในซึ่งมีความสะดวกในการเข้าถึง แต่เนื่องจากขาดมาตรการควบคุมการใช้ที่ดินที่เหมาะสม เกิดชุมชนที่พักอาศัยของแรงงานกระจัดกระจายบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรม ในขณะที่พนักงานระดับสูงซึ่งมีรายได้สูงกว่าจะเลือกอาศัยอยู่ในชุมชนเมือง เกิดการสร้างอุปทานการก่อสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเกินความต้องการของตลาด ทำให้ Built - Up Area ของเมืองระยองกระจัดกระจาย ไม่สามารถควบคุมการใช้ที่ดินในเขตเมืองระยองและพื้นที่ต่อเนื่องได้ ท้องถิ่นขาดความสามารถ เทคนิค บุคลากร ขาดทรัพยากรในการจัดการและพัฒนาชุมชนของตนให้สามารถรองรับความต้องการของชุมชนที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากมาตรฐานในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นยังอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่รัฐมุ่งหมายจะให้การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นได้มาตรฐานระดับนานาชาติ

ดังจะเห็นได้จากกรณีการระเบิดของโรงงานปิโตรเคมีคัล จำกัด ซึ่งตั้งอยู่บริเวณตำบลเชิงเนิน ในปี พ.ศ.2531 เวลา 04.00 น. ชาวบ้านใกล้เคียงตลอดจนค่ายทหาร พนักงานในโรงงานต่างเตรียมมาอพยพหนีภัย เนื่องจากแผนดับเพลิงของโรงงานขาดสมรรถภาพ ต้องอาศัยหน่วยงานทหารเรือ โรงแยกก๊าซและเทศบาล การรั่วไหลของน้ำมันจากการขนถ่ายบริเวณท่าเรือนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวกับที่ฝังกลบขยะอันตรายจากอุตสาหกรรม ปัญหา มลพิษทางอากาศ ทำให้ประชาชนบริเวณใกล้เคียงนิคมอุตสาหกรรมหรืออยู่ในทิศทางลมได้รับความเดือดร้อนอันตรายต่อสุขภาพอนามัย และความวิตกกังวลเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการระเบิดของโรงงานอุตสาหกรรม และกระแสของปัญหา Y2K ทำให้ประชากรต่างถิ่นและประชากรในท้องถิ่นเตรียมการอพยพออกจากพื้นที่เนื่องจากกลัวการระเบิดของโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาเมืองและการพัฒนาอุตสาหกรรมดำเนินการควบคู่กันไปบนฐานของการพัฒนาที่เท่าเทียมกันจะต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรมทั่วไป ดำเนินการควบคุมปัญหามลพิษที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง ดำเนินการจัดการปัญหาที่เกิดจากการขยายตัวของเมือง ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดพื้นที่รองรับการขยายตัวของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นต้น